

ЗМІСТ

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

- Король В. І.* Правове прогнозування набуття Україною статусу держави — кандидата у члени Європейського Союзу 6

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

- Пелін О. І.* Правове забезпечення майнової відповідальності туроператорів та турагентів: теоретичний аспект і практичні виміри 15

- Менделєв О. О.* Цивільно-правова відповідальність за лікарську помилку 24

- Семіноз С. В.* Новели законодавства щодо регулювання відносин споживчого кредитування в умовах воєнного стану 33

- Попович Т. Г.* Конституційні засади забезпечення права особи на безпечне для життя і здоров'я довкілля 42

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

- Серьогіна С. Г., Никонюк А. П., Балим І. В.* Нові цифрові технології та право на конфіденційність у часи пандемії, відображення втручання виконавчої гілки влади 53

CONTENTS

WAYS OF DEVELOPMENT OF THE LEGAL SYSTEM OF UKRAINE

<i>Korol V. I.</i> Law forecasting of the European Union member candidate status obtaining by Ukraine	6
---	---

CIVIL LAW

<i>Nelin O. I.</i> Legal ensuring property liability of tour operators and travel agents: theoretical aspect and practical dimensions.....	15
--	----

<i>Mendelia O. O.</i> Civil liability for medical error	24
---	----

<i>Seminoh S. V.</i> The novelties of legislation Concerning the matter of consumer loan during the state of war	33
--	----

<i>Popovych T. G.</i> Constitutional principles for ensuring the right of a person to a safe environment for life and health	42
--	----

INFORMATION LAW

<i>Seryogina S. G., Nykoniuk A. P., Balym I. V.</i> Digital technologies and the right to confidentiality during a pandemic, reflecting the intervention of the executive branch.....	53
---	----

7
37749/2308-9636-2022-3(231)-5

ОПОВИЧ,

секретар НДІ приватного права і підприємництва
академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,
доктор юридичних наук, старший дослідник

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ОСОБИ НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ

Сучасними проблемами сьогодення, що торкаються кожного жителя планети і відображають майбутнє людства, слід віднести проблеми екологічні — проблеми використання невідновних ресурсів, питання відновлення відновних ресурсів, гармонізації людини і природи, охорони довкілля, екологічної безпеки кожного із нас. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля нерозривно пов'язано з питаннями — від глобальної до індивідуальної.

У зв'язку з поглибленням світової екологічної кризи, загостренням інших глобальних та війною в Україні більшого значення набувають національні та міжнародні зусилля щодо розв'язання окремих питань екологічної безпеки.

Перспектив співробітництва України та НАТО у сфері екологічної безпеки зумовлені вимогами відповідних відносин у межах Хартії про особливе партнерство з НАТО і її структурами: розвивається взаємовигідне співробітництво у сфері екологічної безпеки та у сфері управління ліквідацією наслідків катастроф; передбачено удосконалення можливостей реагування на регіональному рівні та суміщення зусиль (дій під час ліквідації наслідків катастроф не лише глобального, а й регіонального характеру). Це питання найбільш гостро постає на сучасному етапі. Така ситуація вимагає формування ефективної моделі екологічно стійкого розвитку, а Концепція України на сьогодні дозволяє її формувати. Міжнародний екологічний порядок між державами є найкращим вирішенням.

Забезпечення екологічної безпеки, створення безпечних умов життєдіяльності людини зокрема на територіях, що постраждали внаслідок бойових дій, розбудова екологічної системи цивільного захисту є одним із напрямів для забезпечення фундаментальних національних інтересів, визначених Конституцією України і Законом України «Про національну безпеку України» та забезпечення національної безпеки України (пункти 5—6 Стратегії національної безпеки України, затвердженої рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 р. та введеною в дію Указом Президента України № 392/2020 від 14.09.2020 р.).

Закон РСР «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р. (згодом — Закон України) у першій (початковій) редакції містив систему екологічних нормативів, до яких включалися:

нормативи екологічної безпеки (гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі, гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, радіоактивного та іншого шкідливого фізичного впливу на навколишнє середовище, гранично допустимі рівні шкідливих факторів у виробничих процесах);

Відсутність у базовому законі про охорону довкілля цілісного розуміння нормативів екологічної безпеки лише погіршує становище і не дозволяє повною мірою забезпечити права громадян України на безпечне для життя та здоров'я довкілля в умовах регіональної нестабільності.

Отже, на підставі викладеного, пропонується повернутися до первинної редакції ч. 1 ст. 33 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» шляхом внесення змін у ст. 33. «Екологічні нормативи» та викласти її у такій редакції: «1. Система екологічних нормативів включає: а) нормативи екологічної безпеки (гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі, гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, радіаційного та іншого шкідливого фізичного впливу на навколишнє природне середовище, гранично допустимий вміст шкідливих речовин у продуктах харчування); б) гранично допустимі вмісти та шкідливі впливи на навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин, рівні шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів.»

Ключові слова: конституція, безпосереднє застосування конституційних положень, безпека, екологічні нормативи, життя і здоров'я людини, права людини.

Особливо актуальними проблемами сьогодення, що торкаються кожного жителя планети і від яких залежить майбутнє людства, слід віднести проблеми екологічні — проблеми використання відповідних ресурсів, питання відновлення відновних ресурсів, гармонізації взаємин людини і природи, охорони довкілля, екологічної безпеки кожного із нас. Право людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля нерозривно пов'язано з питаннями безпеки — від глобальної до індивідуальної.

Екологічна безпека в національній безпеці

У зв'язку з поглибленням світової екологічної кризи, загостренням інших глобальних проблем та війною в Україні більшого значення набувають національні та міжнародні заходи щодо розв'язання окремих питань екологічної безпеки. Це пов'язано з такими обставинами:

— науково доведена наявність явищ навколишнього ефекту, руйнування озонового шару, отруєння атмосфери, води та ґрунту токсичними сполуками, важкими металами та інші загрози існуванню людини, що не визнають державних кордонів;

— екологічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки держави;

більшої кількості держав світу, є важливим чинником внутрішньополітичної боротьби цих держав;

— екологічні проблеми стають постійним джерелом ускладнень чи напруження міждержавних відносин, що тягне за собою переважно негативні наслідки («екологічні» біженці, значні промислові аварії тощо);

— екологічні загрози поширюються не тільки з допомогою природних процесів. Людина, вступаючи у міжнародні економічні відносини також сприяє цим процесам (торгівля ядохімікатами, добривами та іншими видами продукції, застосування екологічно небезпечних технологій, виробництва з небезпечними відходами);

— переоцінка окремими державами власних національних інтересів (вивезення токсичних відходів у нерозвинені країни, захоронення ядерних відходів на території інших держав, розміщення еколого-небезпечних виробництв поза межами власної країни);

— війна (збройний конфлікт) на тій території України, яка потребує постійної уваги, оскільки є місцем ймовірних екологічних катастроф.

Поява перспектив співробітництва України та НАТО у сфері екологічної

е співробітництво у сфері екологічної безпеки та у сфері управління ліквідацією наслідків катастроф; передбачається удосконалення можливостей реагування на регіональному рівні та суміщення (узгодження) дій під час ліквідації наслідків катастроф не лише глобального, а й регіонального характеру. Це питання найбільш гостро постає на учасному етапі. Така співпраця вимагає урмування ефективної моделі екологічного стійкого розвитку, а Конституція країни на сьогодні дозволяє її формувати. Міжнародний екологічний порядок для всіх держав є найкращим вирішенням. Його принципами є і надалі мають ути:

- уведення обов'язкових для всіх держав верхніх меж гранично допустимих концентрацій техногенних сполук і міжнародного контролю за їх дотриманням;

- удосконалення наявних та створення нових адміністративних та політичних механізмів міжнародної відповідальності, пов'язаної із заподіянням транскордонних екологічних збитків;

- створення міжнародного механізму екологічного моніторингу та контролю;

- впровадження міжнародної екологічної експертизи для всіх нових значних проєктів природокористування;

- відповідальність держав за знищення екосистем у межах територіальних кордонів цих держав;

- відповідальність держав за знищення екосистем у межах окупованих територій;

- визначення нижньої межі прийнятної якості життя і створення економічного механізму її забезпечення;

- створення механізмів стимулювання передачі, поширення та впровадження «чистих» технологій.

На сучасному етапі в Україні формально існує переважна більшість економіко-правових і економіко-організаційних механізмів, що використовують

власними джерелами фінансування. Відомі та без надмірних зусиль можуть бути впроваджені й тонкіші інструменти — екологічне страхування, продаж квот на забруднення тощо. Разом із тим виникає ситуація, коли місцеві органи влади більш зацікавлені не в реальному зменшенні забруднення довкілля, а передусім в одержанні штрафів за перевищення норм природокористування. При цьому самі підприємства також надають більшу перевагу штрафам (інколи їх можна не сплачувати, зважаючи на різні лакуни законодавства України), ніж природоохоронним заходам, що є досить дорогими, важкими для здійснення (навіть за наявності коштів) через погано розвинений ринок очисного обладнання і, взагалі, малоефективними через зношеність основних виробничих фондів.

Згідно із Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ (далі — Закон) забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини є невід'ємною умовою сталого економічного та соціального розвитку України. З цієї метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Закон також деталізує та роз'яснює поняття екологічної безпеки як такого стану навколишнього природного середовища, за якого забезпечується попередження погіршення екологічних умов та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних органі-

суб'єктивному значенні (беручи до уваги, що Законом гарантується певна юридична можливість, тобто суб'єктивне право громадян, що закріплене також у ст. 50 Конституції України).

Нині забезпечення екологічної безпеки, створення безпечних умов життєдіяльності людини, зокрема на території, що постраждали внаслідок бойових дій, розбудова ефективної системи цивільного захисту є одним із напрямів для забезпечення фундаментальних національних інтересів, визначених Конституцією України і Законом України «Про національну безпеку України» та забезпечення національної безпеки (пункти 5–6 Стратегії національної безпеки України, затвердженої рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 р. та введеною в дію Указом Президента України № 392/2020 від 14.09.2020 р.). Так, фундаментальними національними інтересами України є:

1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;

2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;

3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами.

У цілому державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо.

Нормативи екологічної безпеки

Закон УРСР «Про охорону навколиш-

а) нормативи екологічної безпеки (гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі, гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, радіаційного та іншого шкідливого фізичного впливу на навколишнє природне середовище, гранично допустимий вміст шкідливих речовин у продуктах харчування);

б) гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин, рівні шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів.

Крім того, у цьому Законі зазначалося, що законодавством можуть встановлюватися нормативи використання природних ресурсів та інші екологічні нормативи.

Основним екологічним нормативам повинні відповідати вимоги охорони навколишнього природного середовища та здоров'я людей від негативного впливу його забруднення. Нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі та рівні шкідливих фізичних впливів на нього є єдиними для всієї території Української РСР. У разі необхідності для курортних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних та інших окремих районів могли встановлюватися більш суворі нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин та інших шкідливих впливів на навколишнє природне середовище.

Екологічні нормативи розроблялися та вводилися в дію Міністерством охорони навколишнього природного середовища Української РСР, Міністерством охорони здоров'я Української РСР та іншими уповноваженими на те державними органами відповідно до законодавства Української РСР.

Нині Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» у редакції від 01.01.2021 р. містить стат-

ще забруднюючих хімічних речовин допустимого шкідливого впливу фізичних та біологічних фак-

ційно, у цьому Законі є застереження законодавством України встановлюватися нормативи виконання природних ресурсів та інші технічні нормативи. Вони повинні з'являтися з урахуванням вимог екологічних та санітарно-промислових правил і норм, гігієнічних вимог. У разі необхідності для кухонь, лікувально-оздоровчих, рекреаційних та інших окремих районів встановлюватися більш суворі нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин та інших факторів впливу на навколишнє середовище.

Важливим є те, що нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у навколишньому середовищі та рівні шкідливих фізичних та біологічних впливів на людину і залишилися єдиними для всієї України.

Важливим є формулювання вимог до робочих та введених в дію екологічних нормативів. Такими суб'єктами вимог є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, та інші органи, повноважені на те державні органи відповідно до законодавства України. Фактично виключення з Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» положень про нормативи екологічної безпеки пов'язано з вимогами Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», коли Верховна Рада України постановила внести зміни до статті 1 статті 33 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та викласти її в такій редакції: «Екологічні нормативи встанов-

люються фізичних та біологічних факторів».

Безпечне для життя і здоров'я довкілля — сутність нормативів

За семантичним змістом норматив є кількісно-якісним показником, згідно з яким проводиться певна робота, здійснюється, виконується що-небудь та який є в подальшому підставою для оцінки відповідності. Норматив є змістом і обов'язково має мати об'єкт чи зовнішній прояв — нормативний акт. Якщо ж ми розглянемо ще й термін «нормативний», то дізнаємося про його латинське коріння. Цей термін відповідає нашому «впорядкування» чи «впорядкований». Суттєвим є зміст, що початково був закладений у ці поняття — вони мають відповідати за належну організацію відносин в суспільстві.

Законодавчо закріплене (свого часу) поняття нормативів екологічної безпеки фактично не заперечує їх семантичну змістовність і чітко вказує на кількість — гранично допустимі концентрації (ГДК), гранично допустимі рівні (ГДР), гранично допустимий вміст (ГДВ) — та об'єкти контролю якості — забруднюючі речовини у навколишньому середовищі, акустичний, електромагнітний, радіаційний та інші шкідливі фізичні впливи на навколишнє середовище, шкідливі речовини у продуктах харчування.

І хоча ці показники безпеки були виключені з базового закону — в інших законах України вони подекуди залишилися, це:

2) Модельний закон про охорону ґрунтів від 31.10.2007 р. № 997_146.

Нормативи якості ґрунту — показники, що характеризують склад, будову та властивості ґрунтів, за яких вони зберігають здатність виконувати свої функції.

Нормативи допустимого впливу на ґрунти — показники впливу господарської та іншої діяльності на ґрунти за

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

3) Модельний закон про запобігання та комплексний контроль забруднень навколишнього середовища від 25.11.2008 р. № 007_k74.

Нормативи якості довкілля — нормативи, які встановлені у відповідності з фізичними, хімічними, біологічними та іншими показниками для оцінки стану довкілля та при дотриманні яких забезпечується сприятливе довкілля;

б) Модельний закон про охорону атмосферного повітря від 08.12.1998 р. № 007_d30.

Гігієнічний норматив якості атмосферного повітря — критерій якості атмосферного повітря, який відображує гранично допустимий максимальний вміст шкідливих (забруднюючих) речовин в атмосферному повітрі та за яким відсутній шкідливий вплив на здоров'я людини;

в) Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР у редакції від 24.07.2021.

Біологічний норматив якості води водних об'єктів. Для оцінки екологічного благополуччя водних об'єктів та визначення комплексу водоохоронних заходів встановлюється екологічний норматив якості води, який містить науково обґрунтовані значення концентрацій забруднюючих речовин та показники якості води (загальнофізичні, біологічні, хімічні, радіаційні). При цьому ступінь забрудненості водних об'єктів визначається відповідними категоріями якості води.

Біологічний норматив та категорії якості води водних об'єктів розробляються і затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів і спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я.

Г) Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р. № 1707-XII у редакції від 18.12.2017 р.

за якого відсутній негативний вплив на здоров'я людини та стан навколишнього природного середовища;

8) Закон України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» від 10.01.2002 № 2918-III у редакції від 01.05.2019 р.

Нормативи питного водопостачання — розрахункова кількість питної води, яка необхідна для забезпечення питних, фізіологічних, санітарно-гігієнічних та побутових потреб однієї людини протягом доби у конкретному населеному пункті, на окремому об'єкті або транспортному засобі при нормальному функціонуванні систем питного водопостачання, при їх порушенні та при надзвичайних ситуаціях техногенного або природного характеру;

9) Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р. № 4004-XII.

Санітарно-епідеміологічний норматив (гігієнічний норматив, епідеміологічний показник, протиепідемічний норматив) — встановлене дослідженнями припустиме максимальне або мінімальне кількісне та (або) якісне значення показника, що характеризує фактор середовища життєдіяльності за медичними критеріями (параметрами) його безпечності для здоров'я людини та здоров'я майбутніх поколінь, а також стан здоров'я населення за критеріями захворюваності, поширенні хвороб, фізичного розвитку, імунітету тощо;

10) Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується» № 1100 від 11.09.1996 р. у редакції від 30.10.2012 р.

Нормативи гранично допустимого скидання — нормативи ГДС забруднюючих речовин встановлюються з метою подальшого досягнення екологічного по-

ологічні, хімічні, радіаційні) і санітарно-гігієнічних норм у місцях розташування джерел водопостачання та використання, для забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини та водних екосистем;

б) Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, затвердження і перегляду ліцензій на утворення та розміщення відходів» № 1218 від 03.08.1998 р. у редакції 0.04.2012 р.

в) Нормативно допустимі обсяги утворення відходів — максимальний обсяг відходів, що може утворитися в результаті технологічного процесу за умови збереження встановленого технологічного регламенту;

г) Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами» № 465 від 25.03.1999 р. у редакції від 30.10.2013 р.

д) Санітарно-гігієнічні нормативи якості науково обґрунтовані величини концентрації забруднюючих речовин та показники якості води (загальнофізичні, хімічні, хімічні, радіаційні), які не вносять прямо або опосередковано на здоров'я населення;

е) Наказ Мінприроди України «Про затвердження Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких встановлюються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців» № 108 від 09.03.2006 р. у редакції 5.05.2018 р.

ж) Нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря — група нормативів, встановлення яких запобігає виникненню небезпеки для здоров'я людини та стану навколишнього природного середовища під впливом шкідливих чинників атмосферного повітря;

з) Наказ Мінекобезпеки України «Про затвердження Інструкції про зміст

Граничні нормативи утворення забруднюючих речовин — гранична кількість забруднюючих речовин, які утворюються при експлуатації окремих типів технологічного та іншого обладнання і відводяться у атмосферне повітря, встановлюються з урахуванням сучасних технологічних можливостей, прогресивних маловідходних технологій, комплексного використання сировини, удосконаленого газопилососного обладнання та інше;

15) Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря» № 639 від 10.12.2008 р., чинний, поточна редакція — скасування державної реєстрації від 11.05.2019 р.

Залповий викид — викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря, який кількісно та якісно передбачений технологічним регламентом виробництва і перевищує в декілька разів величини викидів, що встановлені при нормальному веденні технологічного процесу. Тривалісність залпового викиду визначається згідно з картою виробничого процесу. Дозволений обсяг залпових викидів не повинен перевищувати трикратне значення гранично допустимого викиду відповідно до законодавства.

Затверджений гранично допустимий викид — дозволений обсяг викиду забруднюючої речовини, який встановлений у дозволі на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами: для стаціонарних джерел викидів, які віднесені до основних, у мг/куб.м та г/с; для джерел викидів, віднесених до інших, у мг/куб.м; для джерел викидів, на які не встановлені нормативи граничнодопустимих викидів, відповідно до законодавства, у г/с.

Технологічний норматив допустимого викиду забруднюючої речовини — гра-

16) Наказ Мінпаливенерго України «Про затвердження Переліку нормативних втрат і виробничо-технологічних втрат нафти, природного газу та газового конденсату під час їх видобування, підготовки до транспортування та транспортування та Порядку визначення їх розмірів» № 604 від 30.09.2004 р.

Нормативні втрати — гранична величина втрат нафти, природного газу і газового конденсату, що визначається за встановлених технологічними регламентами (режимами) параметрів роботи обладнання нафтогазопромислового об'єкта, за умови дотримання у технологічних процесах діючих норм, правил та інструкцій;

17) Наказ Мінприроди України «Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів» № 389 від 30.07.2009 р.

Наднормативний скид забруднюючих речовин у водний об'єкт — частина маси фізично скинутої речовини у зворотних водах, що перевищує масу речовини, максимально допустиму для відведення за розрахунковий період;

18) Наказ Мінтранс України «Про затвердження Правил безпеки та порядку ліквідації наслідків аварійних ситуацій з небезпечними вантажами при перевезенні їх залізничним транспортом» № 807 від 16.10.2000 р. у редакції від 08.06.2012 р.

Підривні нормативи — обов'язкові для виконання нормативні документи, що визначають критерії безпеки та (або) нешкідливості для людини факторів нашкодженого середовища.

При аналізі незанятого масиву понять очевидно висновку, що у законодавстві України передбачено розрізнені та розподілені у різнорівневих нормативно-правових актах вимоги (нормативи) еко-

парадоксальна ситуація: світова цивілізація досягла вражаючих успіхів і водночас опинилася на межі свого знищення. Низка глобальних проблем (зростання населення Землі, загострення енергетичної кризи та початок ведення воєн за енергоресурси, нестача продовольства та бідність населення, епідемії, тероризм, інші впливові регіональні та глобальні екологічні проблеми) спричиняють екологічно-конфліктні ситуації, тобто: порушення рівноваги в екосистемах (біогеоценозах); локальне або регіональне погіршення стану довкілля (забруднення атмосфери, води, деградація ґрунту тощо) внаслідок діяльності людини або руйнівного впливу стихійних сил природи, що ставить під загрозу здоров'я людини, збереження природних об'єктів і обмежує ведення господарської діяльності; збройні конфлікти тощо.

Відсутність у базовому законі про охорону довкілля цілісного розуміння нормативів екологічної безпеки лише погіршує становище і не дозволяє повною мірою забезпечити права громадян України на безпечне для життя та здоров'я довкілля в умовах регіональної нестабільності.

Отже, на підставі викладеного, пропонується повернутися до первинної редакції ч. 1 ст. 33 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» шляхом внесення змін у статтю 33. «Екологічні нормативи» та викласти її у такій редакції: «1. Система екологічних нормативів включає: а) нормативи екологічної безпеки (гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі, гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, радіаційного та іншого шкідливого фізичного впливу на навколишнє природне середовище, гранично допустимий вміст шкідливих речовин у продуктах харчування); б) гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище за-

пович Т. Г. Конституційні основи забезпечення права людина на безпечну для життя і здоров'я оточуюче середовище.

туальними проблемами сьогодення, затрагиваючими кожного жителя планети і от которых зависит будущее человечества, следует отнести проблемы экологические — проблемы использования невозобновимых ресурсов, вопросы восстановления становительных ресурсов, гармонизации взаимоотношений человека и природы, аны оточуючої середовища, екологічної безпеки кожного з нас. Право людини на безпечну для життя і здоров'я оточуюче середовище незривно пов'язано з питаннями безпеки — от глобальної до індивідуальної.

в'язи з углубленням мирового екологічного кризису, обостренням других глобальных проблем и войной в Украине большее значение приобретают национальные и международные мероприятия по решению отдельных вопросов экологической безопасности.

явление перспектив сотрудничества Украины и НАТО в сфере экологической безопасности привело к установлению соответствующих отношений в рамках Хартии об бот партнерстве Украины с НАТО и ее структурами: развивается взаимовыгодное трудничество в сфере экологической безопасности и в сфере управления ликвидацией бедствий катастроф; предполагается усовершенствование возможностей реагирования на региональном уровне и совмещение (согласование) действий при ликвидации бедствий катастроф не только глобального, но и регионального характера. Этот трос наиболее остро встает на современном этапе. Такое сотрудничество требует мирования эффективной модели экологически устойчивого развития, а Конституция Украины на сегодняшний день позволяет ее формировать. Международный экологический порядок для всех государств является лучшим решением.

астоящее время обеспечение экологической безопасности, создание безопасных условий жизнедеятельности человека, в частности на территориях, пострадавших в ультате боевых действий, развитие эффективной системы гражданской защиты является одним из направлений для обеспечения фундаментальных национальных интересов, определенной Конституцией Украины и Законом Украины «О национальной безопасности Украины» и обеспечения национальной безопасности (пункты 5–6 Стратегии национальной безопасности Украины, утвержденной решением Совета национальной безопасности и обороны Украины от 14 сентября 2020 г. и введенной в действие Указом Президента Украины № 392/2020 от 14.09.2020 г.).

сон СССР «Об охране окружающей природной среды» от 25.06.1991 г. № 1264-XII в ювий (начальной) редакции содержал систему экологических нормативов, в которую тучались:

нормативы экологической безопасности (предельно допустимые концентрации загрязняющих веществ в окружающей природной среде, предельно допустимые уровни стического, электромагнитного, радиационного и иного вредного физического воздействия на окружающую природную среду, предельно допустимое содержание вредных веществ в продуктах питания);

предельно допустимые выбросы и сбросы в окружающую среду загрязняющих химических веществ, уровни вредного воздействия физических и биологических факторов.

сутствие в базовом законе об охране окружающей среды целостного понимания мативов экологической безопасности лишь усугубляет положение и не позволяет в иной мере обеспечить права граждан Украины на безопасную для жизни и здоровья оточуюче середовище в условиях региональной нестабильности.

здательно на основании изложенного предлагается вернуться к рассмотрению редак-

(предельно допустимые концентрации загрязняющих веществ в окружающей природной среде, предельно допустимые уровни акустического, электромагнитного, радиационного и иного вредного физического воздействия на окружающую среду, предельно допустимое содержание вредных веществ в продукте); б) предельно допустимые выбросы и сбросы в окружающую среду загрязняющих химических веществ, уровни вредного воздействия физических и биологических факторов.»

Ключевые слова: конституция, непосредственное применение конституционных положений, безопасность, экологические нормативы, жизнь и здоровье человека, права человека.

Porovych T. G. Constitutional principles for ensuring the right of a person to a safe environment for life and health.

Current issues affecting every inhabitant of the planet and on which the future of mankind depends, include environmental problems - the use of non-renewable resources, the restoration of renewable resources, harmonization of human-nature relations, environmental protection, environmental safety of each of us. The human right to a safe and healthy environment is inextricably linked to security issues, from the global to the individual.

Due to the deepening global environmental crisis, the aggravation of other global problems and the war in Ukraine, national and international measures to address certain environmental security issues are becoming increasingly important.

The emergence of prospects for cooperation between Ukraine and NATO in the field of environmental security has led to the establishment of appropriate relations within the Charter of Ukraine's special partnership with NATO and its structures: developing mutually beneficial cooperation in environmental security and disaster management; it is envisaged to improve the capacity to respond at the regional level and to combine (coordinate) actions during the elimination of the consequences of catastrophes not only of a global but also of a regional nature. This question is most acute at the present stage. Such cooperation requires the formation of an effective model of environmentally sustainable development, and the Constitution of Ukraine today allows for its formation. International environmental order is the best solution for all states.

Currently, ensuring environmental security, creating safe living conditions, in particular in areas affected by hostilities, building an effective civil protection system is one of the areas to ensure fundamental national interests defined by the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine «On National Security of Ukraine» and national security (paragraphs 5-6 of the National Security Strategy of Ukraine, approved by the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 and enacted by Decree of the President of Ukraine № 392/2020 of 14.09.2020).

The Law of the Ukrainian SSR «On Environmental Protection» of June 25, 1991 № 1304-XII in the first (initial) edition contained a system of environmental standards, which included:

a) environmental safety standards (maximum permissible concentrations of pollutants in the environment, maximum permissible levels of acoustic, electromagnetic, radiation and other harmful physical effects on the environment, maximum permissible content of harmful substances in food);

b) maximum permissible emissions and discharges into the environment of polluting chemicals, levels of harmful effects of physical and biological factors.

The task of a comprehensive understanding of environmental safety standards in the basic

Therefore, on the basis of the above, it is proposed to return to the original version of Part 1 of Art. 33 of the Law of Ukraine «On Environmental Protection» by amending Article 33. «Environmental Standards» and set it out as follows: «1. The system of environmental standards includes: a) environmental safety standards (maximum permissible concentrations of pollutants in the environment, maximum permissible levels of acoustic, electromagnetic, radiation and other harmful physical effects on the environment, maximum permissible content of harmful substances in food); b) maximum permissible emissions and discharges into the environment of polluting chemicals, levels of harmful effects of physical and biological factors».

Key words: constitution; direct application of the constitutional provisions; safety, environmental standards, human life and health, human rights.

В. Е. Беяневич
О. А. Беяневич

НАУКОВІ ВИСНОВКИ
щодо застосування норм права
та судова практика Верховного Суду
2018–2020 років

В. Е. Беяневич, О. А. Беяневич
**Наукові висновки щодо застосування норм права
та судова практика Верховного Суду 2018—2020 ро-
ків.** Київ: Юрінком Інтер, 2021. 456 с.

ISBN 978-966-667-784-9

Збірка включає наукові висновки, підготовлені авторами як членами Науково-консультативної ради при Верховному Суді у 2018—2020 роках відповідно до норм Господарського процесуального кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України, статті 47 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», Положення про Науково-консультативну раду при Верховному Суді щодо тлумачення та застосування норм права. До кожного наукового висновку додається відповідна правова позиція, сформульована у постанові по конкретній справі Верховним Судом, а також наявні окремі думки суддів, викладені у цих постановках.

Збірка адресована широкому юридичному загалу і буде корисною усім, хто цікавиться розвитком як правової науки, так і судової практики у справах цивільної та господарської юрисдикції.